

מתי כעצמך

שופטים - כי תצא • א' אלול התשפ"ג • גיליון מס' 17

יורה דעה ♦ שו"ת על פי דברי הרב מרדכי שטרנברג זצ"ל

האם עלי לתרום דווקא במקום שאני הכי נצרך?

ישראל. בדרך כלל אדם צריך לשרת את עם ישראל לפי צורת חייו. אם אדם יודע, למשל, שבגליל הוא יצליח לבטא את עצמו בצורה אידיאלית, כדאי שישרת את עם ישראל בגליל, כי שם הכוחות שלו יצאו לפועל בצורה הטובה ביותר. לא נכון לאדם להתעלם מהכישרונות ומהצרכים הפרטיים שלו, כי הם חלק מהשאלה איפה יוכל לתרום בצורה הטובה ביותר למען כלל ישראל.

אם כן, השאלה היסודית שצריכה להעסיק את האדם היא הצורך של עם ישראל - "איפה עם ישראל צריך אותי". אך מכיוון שאדם פועל רק עם כוחותיו הפרטיים, פעמים רבות עם ישראל צריך אותו במקום שבו הוא מרגיש הכי מתאים. שם האדם יוכל לתרום בצורה הטובה ביותר, בבחינת 'אין אדם לומד תורה אלא במקום שליבו חפץ'.

המילה שמבטאת את הביטוי העמוק ביותר להתמסרות של האדם אל הכלל היא המילה 'הנני' - אני מוכן. אבל יש לשים לב שבמילה הנני יש גם את העצמיות שלי, שהרי המשמעות של המילה 'הנני' היא 'הנה אני' - אני יכול לעשות מה שאני מוכן, אני מוסר את מה שיש בי. אני לא יכול לעשות - אלא עם מה שיש בי, אבל מצד שני אני לא הולך לשרת את עצמי, אני צריך לשרת את עם ישראל. אם יש לי כושר גופני - אפעל בו לטובת עם ישראל, ואם התברכתי בתבונה עמוקה - אקדיש אותה לתקומתו של עם ישראל.

שאלה: אנחנו, הדור של המחנכים, התחנכנו ללכת למקום שצריך אותנו: צריך אותי כמחנך - אעסוק בחינוך; צריך אותי כאיש צבא - אתגייס לצבא. אך בתקופתנו יש יותר דרישה להזדהות עם העשייה. אדם רוצה לעסוק בתחום שמתאים לכישרונות ולרצונות שלו. הוא רוצה לשמוח בעשייה שלו למען הכלל.

האם צריך להנך היום באופן הפוך ממה שחונכנו - שיש לתרום רק במקום שהרצון הפרטי גם מסכים, או אולי עדיין צריך לדבוק באותה הדרך שבה התחנכנו ולא להתחשב ברצונות הפרטיים שלנו?

תשובה: אני חושב שעל אף שיש חשיבות לרצונו של האדם, לא נכון לקבוע שצריך לתרום רק לפי הרצונות והכישרונות הפרטיים, ושבמקום לעסוק במה שטוב לעם ישראל - לעסוק במימוש הרצונות והשאיפות הפרטיים.

הדגש צריך להיות אחרת. אדם צריך להיות מלא בשאיפה לתרום לעם ישראל ולהקדיש לכך את חייו. אדם צריך לחיות מתוך תודעה שהתפקיד שלו הוא לשרת את עם ישראל. זו הנקודה היסודית לכל פועלו של האדם. הוא לא חי רק בשביל לממש את הכישרונות הפרטיים שלו. הוא חי בתודעה של שליחות, לפעול כל חייו למען הכלל.

אלא שעדיין אדם צריך לברר עם עצמו איפה עליו לשרת את עם

המשך בעמוד הבא <

מערכת השפיטה בארץ ישראל

קריאה בתורה | הרב דוד ג'יאמי, עמ' 2

פסקי והנהגות מרן הרב זצ"ל - חודש אלול
מצוות ד' | מתוך פסקי מרן הרב זצ"ל - הרב
שלמה אבינר שליט"א, עמ' 3

מהנהגות הרב צוקרמן
שלום ראפ, עמ' 7

להודיע לעם שהוא קודש •
ממשנתו של הרב צוקרמן זצ"ל
צופי ישועה קרובה | הרב חיים טייטלבוים,
עמ' 8

האדם ניחן בכוח ההשתלמות של התשובה יותר
מכל שאר הנבראים. אל לו לאדם לכופף עצמו
אל השלימות, להסתגר בכישרונותיו וליהנות
ממתנות הטבע.

עמוד

4

מאורות ישראל | תורה ותשובה

הוא מאוד התמקד בהנחלת עצמאות לילד,
שהדברים יבואו מתוך הילד עצמו, עם
הטפה מינימלית מבחוץ

עמוד

6

שיחה עם הרב אריה צוקרמן על דרכו החינוכית של אביו

מערכת השפיטה בארץ ישראל

ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון... זה יהיה משפט הכהנים... (דברים י"ח, א-ד). להפריש כהנים לעבודת ה'. זו מצווה ציבורית שיהיו מתוכנו כהנים עובדי ה'. מערכת רביעית: נבואה. "כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך. נביא מקרבך מאחיק כמני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון" (שם י"ד, ט"ז). אנו עוד רחוקים מהנבואה, אבל הנבואה היא חלק מעבודת ה' הכללית שלנו. עם ישראל הוא עם הנבואה, חזרונו לארץ ישראל כדי שתהיה נבואה. כל עוד אין לנו נבואה - אנו חולי נפש.

אלו הפסוקים בפרשת שופטים המתארים לנו את המערכות הציבוריות הכלליות של עם ישראל בארץ - סנהדרין במקדש, מלכות, כהונה ונבואה. אבל באמת ישנה עוד מערכת ציבורית מעט שונה, שבה הפרשה פותחת: "שפטים ושטרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך" (דברים ט"ז, י"ח). להקים מערכת משפט שתשפוט בין אדם לחבירו. לכאורה זו לא מערכת של עבודת ה' ציבורית, אך למרבה הפלא כתוב שזו מצווה השייכת לארץ ישראל: "בכל שערך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך". וכי זו מצווה התלויה בארץ כתרומות ומעשרות? הרי בכל מקום צריך לשפוט בין אדם לחבירו!

אומר הרמב"ם (פ"א מסנהדרין, א-ב) "מצות עשה של תורה למנות שופטים ושטרים... אין אנו חייבין להעמיד בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ ישראל בלבד. אבל בחוצה לארץ אינן חייבין להעמיד בית דין בכל פלך ופלך שנאמר (שם) 'תתן לך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבטיך'. יש משהו מיוחד בארץ ישראל: בחו"ל יש מצווה להעמיד דיינים לפי הצורך, אבל בארץ ישראל זו מצווה עצמית, שבכל פלך ופלך ימונו דיינים.

בהמשך הפסוקים כתוב שבזכות זה נזכה לנחול את הארץ: "למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך" (דברים ט"ז, כ). וברש"י: "כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבין על אדמתן". מה עניין הקשר ההדוק בין מצוות מינוי שופטים לארץ ישראל?

העמדת המשפט הוא סידור חיי החברה על פי דבר ה'. אצלנו חיי החברה, הממונות, העסקים - שייכים לרביש"ע, לקדושה, הם אלוהיים: איפה זה יכול להיות? רק בארץ ישראל! הדיינים הם הממליכים את השכינה בארץ. אי אפשר להמליך את השכינה בחו"ל. שם מערכת הממונות והעסקים שייכות לחולין. אם בארץ המשפט הוא של הטורקים או של 'אהרן ברק' - זו עדיין גלות. גאולת הארץ תהיה כששופטים ושטרים יתנו לנו, דיינים שאנו ממנים על פי התורה.

זה העניין המיוחד של ארץ ישראל, עבודת ה' ציבורית: סנהדרין במקדש, מלכות, כהונה ונבואה, והשיא - ממלכת המשפט האלוהי. יזכנו ה' לגאול את הארץ על ידי השבת משפטי ישראל על מכונם.

שבת שלום ומבורך!

פרשת שופטים הינה פרשה מופלאה המלמדת את עבודת ה' המיוחדת בארץ ישראל. בפרשת ראה למדנו שיש "מקום אשר יבחר ה'" (דברים י"ב, ה' ועוד), מרכז לעבודת ה' של האומה. כאן בפרשתנו אנו ממששים בעבודת ה' המיוחדת של עם ישראל בארץ ישראל - עבודת הכלל. המערכות הכלליות גם הן של הקדושה, של הקב"ה, של עבודת ה'.

ההבנה שיש לעם עבודת ה' היא חידוש עצום ורב! היה אפשר לקרוא כמעט את כל התורה ולא להבין כך. הבנה זו היא הפוכה מכל מה שחושבות הדתות האחרות - הן רק מדברות על רשות הפרט, על האדם מול הקב"ה. עבודת ה' של הכלל יכולה להיות רק בארץ ישראל, לעומת חו"ל שבה עבודת ה' היא חלקית ושייכת לפרטים בלבד, בתור "הציבי לך ציונים" (ירמיה ל"א, כ).

את עבודת ה' הכללית-הציבורית הזו אנו מוצאים בכמה מערכות בפרשתנו:

מערכת ראשונה: מקום הסנהדרין בבית המקדש. מרכז התורה נמצא במרכז עבודת ה' של האומה. "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו. ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט, ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה'" (דברים י"ז, ח-י). הסנהדרין, ממלכת התורה של עם ישראל בארץ ישראל, יונקת מהמקום אשר יבחר ה', כמו שכתוב בכוזרי (מאמר שלישי ל"ח). מקום זה נותן את ההשראה על הסנהדרין שיקבעו דין אחד לכל עם ישראל. אם יקום אחד וירצה להורות אחרת בחושבו שהסנהדרין טועים - "ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל" (דברים י"ז, י"ב). זהו דין זקן ממרא.

כביכול, הוא צדיק גדול וזקן ממרא הזה, שהרי חורה לו על הטעות של ב"ד הגדול! אך התורה אומרת שיותר חשוב לשמוע לפסיקת הסנהדרין. ציות לפסיקת הסנהדרין מעמיד את התורה בעם ישראל. "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך, על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (שם י"ז, י"ח). צריך הדרכה כללית ציבורית לעם ישראל.

מעין הסנהדרין רצה הרב קוק להקים כשעם ישראל שב לארצו - הדרכה תורנית ציבורית כללית - הרבנות הראשית לישראל. כדי לנהל מדינה יהודית צריך מערכת כללית של רבנות ראשית, מעין סנהדרין, המנהלת את הכל ונותנת הדרכה רוחנית למדינה.

מערכת שנייה: העמדת מלך. "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתך" (שם י"ז, ד). ואומר הרמב"ם בהלכות מלכים (פ"א ה"א): "שלוש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך שנאמר (דברים י"ז, ט"ז) 'שום תשים עליך מלך'. אח"כ המלך עושה מלחמות ובונה את בית הבחירה, אל תטעה לחשוב שמה שכתוב בתורה "ואמרת אשימה עלי מלך" משמעותו היא שהעמדת מלך נתונה לבחירה. זו חובה! ואכן הנצי"ב מסביר למה התורה ניסחה זאת כאילו זה רשות.

מערכת שלישית: כהונה. "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם

המשך "יורה דעה" מעמוד 1

עבודות פשוטות, וצריך לפעמים ללכת לשם. אבל כיום בדרך כלל יש מגוון רחב מאוד של אפשרויות לתרום, כך שכל אחד יכול להועיל לפי המקום שלו והתכונה שלו.

ולכן היום ההדרכה בפועל תהיה ללכת למקום שבו האדם מרגיש שהוא יכול לתרום בצורה הטובה ביותר, ומתוך מיצוי הכוחות. אבל השאיפה שצריכה למלא את לבבנו לא השתנתה כלל - לזכות לפועל למען כלל ישראל.

נערך בשו"ת על ידי ר' אריאל כהן על פי שיחה של הרב

משום כך, אם אדם מעדיף באופן אישי להוציא את הכוחות שלו לפועל במקום מסוים, אבל באמת עם ישראל צריך אותו במקום אחר, הוא צריך ללכת למקום אחר. הוא לא אמור להיות עסוק בהוצאת כישורנותיו אל הפועל, אלא בגאולת ישראל. ולכן אם לאדם יותר טוב בגליל, למשל, אבל צריך אותו עכשיו בנגב - הוא צריך ללכת לנגב. בזמנו היו אומרים: "חסר גלגל - אני גלגל". פרופסורים עלו לארץ - והחלו לסלול כבישים וכדומה, כיוון שלא היה מי שיעשה זאת למען בניין הארץ. ייתכן שגם כיום יש מקומות שבהם אין אנשים שיעשו

פסקי והנהגות מרן הרב זצ"ל חודש אלול

הגאונים ועד רבותינו האחרונים^א. ויסוד דברי המתנגדים הוא ע"פ דברי חז"ל בירושלמי: "רבי יודן אמר משמיה דידיה בשר ודם יש לו פטרון אם באת לו עת צרה אינו נכנס אצלו פתאום, אלא בא ועומד לו על פתחו של פטרונו וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר איש פלוני עומד על פתח חצריך, שמא מכניסו ושמא מניחו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אם באה על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי צווח ואני עונה לו מיד".

וכן מדברי הרמב"ם בעיקר החמישי משלוש עשרה עיקרי האמונה: "שהוא יתברך הוא הראוי לעבדו ולגדלו ולהודיעו גדולתו ולעשות מצוותיו. ושלא יעשה כזה למי שהוא תחתיו במציאות, מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות ומה שהורכב מהם. לפי שכולם מוטבעים, ועל פעולתם אין משפט ולא בחירה אלא לו לבדו השם יתברך. וכן אין ראוי לעובדם כדי להיותם אמצעים לקרבם אליו, אלא אליו בלבד יכוונו המחשבות, ויניחו כל מה שזולת".

אמנם מרן הרב נקט^ב כשיטה המצדדת באמירת פיוטים אלה וביאר שאין חשש עבודה זרה או מינות חלילה בתפילה שיעשו בקשותינו דרך המלאכים, או בפירוט שמות מלאכים, וביאר דבריו:

"לפעמים אנו מתפללים שיעשה הקב"ה בקשתנו על ידי המלאכים, ולפעמים מפרטים גם שמות של המלאכים, שהרי עיקר המבוקש של ענין התפלות כולן באמת ראוי שיהי' לא להשיג מה שהוא חפץ, כ-אם לדבק עצמו לרצונו של מקום ברוך הוא. וכיון שתכלית הבקשה היא מילוא אמתת רצונו ית' החפץ חסד, וכמו שהוא רצונו ית' להרבות חסדיו בעולם, כן הוא רצונו שזה יתנהג דוקא באותם הדרכים, סדר בהם את הנהגת העולם בחכמתו ורצונו כביכול, אם כן כמו שראוי להתפלל על עצם המבוקש הפרטי, כן ראוי להתפלל שיתמלא על פי הסדרים השייכים לו".

"ואדרבה, זוהי שלמותה של התפלה, שהוא מגלה בה את רצונו הוא, שיעשה רצונו של מקום ברוך הוא בעולם, והרבה יותר ממה שראוי לרצות במלוי הבקשה ראוי לרצות שיתוקנו סדרי המאורות העליונים, שדרך תקונם הוא במילוא עניני התפלה, שזהו ענין התפלה על פי סדר הספירות. וכיון שזכינו לענין התפלה שיעשה רצונו, שהוא בשפעת החסד ע"פ הכנת התחוננים, הרי עצם התפלה היא הכנה רבה באפן המעולה לענין שפע הטוב והחסד על ידי גילוי המאורות הקדושים".

לימוד ספר אורות התשובה

בימי אלול מרן הרב היה מעורר ומבקש מתלמידי הישיבה ללמוד ספר 'אורות התשובה', וגם הוא בעצמו היה לומד אותו: "תדיר היה [מרן הרב] מעורר ומבקש כמה פעמים, - וביחוד לבני הישיבה הק-, - שילמדו את הספר הקדוש הזה, וגם הוא בעצמו היה לומד אותו, וביחוד בימים הקבועים להתעוררות ודרישת התשובה לשי"ת".

אמירת פרשת התשובה בחודש אלול וימי תשובה

מרן הרב היה נוהג לאמר אחרי תפילת שחרית בכל יום בחודש אלול ימי התשובה את פרשת התשובה עם תפילת יהי רצון וכו'.

תקיעת שופר בחודש אלול

סיפר רבנו הרב צבי יהודה על מרן הרב: "בימים האחרונים בבית המרפא דיבר על דבר זה שאינו רוצה להחסיר מנהג ישראל של תקיעה בשופר בימי אלול אחר תפילת שחרית, ודרש בכל תוקף להמציא לו את זה. אך, אחרי הרושם הנורא של ההתרגשות הרוחנית באמירת הקינות בתשעה באב, פחדנו מאוד גם מפני ההתרגשות הרוחנית בתקיעת השופר האלולית, ואמרנו לו שיש לחוש בתקיעה משום הכבדה על המבריאים האחרים, השוהים שם. אז ויתר על הדרישה הזאת של הידור המנהג".

"שנה טובה" באיגרת - מאימתי

כתבו האחרונים^א שמשנכנס אלול עד יום הכיפורים הכותב איגרת לחברו ירמוז בה בתחילתה או בסופה שהוא מבקש עליו ומברכו שיזכה בימים הבאים להיכתב ולהיחתם בספר חיים טובים^ב.

מעשה וקיבל מרן הרב בחודש אלול איגרת מאת אחד האדמו"רים הנודעים, עיין הרב באיגרת והעיר: "תמוה על אדם גדול וצדיק זה, כלום שכח מה שנוהגים שמשנכנס אלול מאחלים באיגרות 'שנה טובה' וכתביבה וחתימה טובה"? טרם כילה מרן הרב את דבריו, והוא מצא זכות לכותב: "אמנם, אני קורא את המכתב בחודש אלול - ואילו הוא כתבו בא' דר"ח אלול, שהוא ל' במנחם אב, שאז אין תוקעים עדיין בשופר...".

בקשות דרך מלאכים

השאלה על דבר הזכרת מלאכים בתפילה נדונה עוד מימי רבותינו

(א) הקדמת הרב צבי יהודה עמ' י"ב בהוצאת אור עציון, בדרך התורה הגואלת' עמ' רע"ח-רע"ט.
(ב) ע' בספר 'פסקי רבנו א"ח עמ' 208.
(ג) דברים ל' א'-י"א.
(ד) עולת ראיה ח"א עמ' שלה וע' בפסקי רבנו א"ח עמ' 211.
(ה) נפש הראי"ה עמ' י"ח בהערה, לשלשה באלול, א' קי"א.
(ו) קיצור שו"ע קת"ב, ב' והוא ע"פ המטה אפרים סי' תקפא ה"ט בשם המהר"ל, והובא גם בבאה"ט שם סקי".
(ז) כתב בספר 'שערי הימים הנוראים' (פ"ג סי"ב) שכיום שיש פקט ודואר אלקטרוני וכדומה, גם אם שולח על ידם מכתב מר"ח אלול, טוב להוסיף ברכה זו (פרדס יוסף החדש - ראש השנה

עמ' קצ"ג).
(ח) שבחי הראי"ה עמ' 343
(ט) כמהר"ל בנתיב העבודה פ"ב והחת"ם סופר בשו"ת א"ח סי' קס"ו שהסתייגו וכשואל ומשיב' שתינתא סי' י"ב ומהר"י אסאד בשו"ת ח"א א"ח סי' כ"א שתמכו.
(י) ברכות פ"ט ה"א.
(יא) עולת ראיה ח"א עניני תפילה, הדרכת התפילה וחלקיה סעי' ה', ובהערות ב', י'. להמשך שו"ט בדברי מרן הרב, ע' מצות ראיה' סי' ג' סעי' א. מובא בפסקי רבנו א"ח עמ' 209-210, עיי"ש עוד מקורות בעניין מרבנו. ויש לדון בראיה, דיש לומר דכוונת הרב לנוסח שבו מתפללים שד' יעשה בקשותינו דרך מלאכים ולא לנוסח שבו פונים ישירות למלאכים (הערת המערכת).

תורה ותשובה*

ג. 'למה לא השתדלת?'

האדם ניחן בכוח ההשתלמות של התשובה יותר מכל שאר הנבראים. אל לו לאדם לכופף עצמו אל השלימות, להסתגר בכישרונותיו וליהנות ממתנות הטבע. חשבון נפשו יורה לו להכיר את אישיותו ולדעת שהיא נולדה לעמל, ולפיכך היא תמיד חסירה. אם האדם ינווט את חייו ע"פ מצבו הגולמי ויאמר: 'כך נולדתי, ולפיכך זהו ייעודי ובו אסתפק', יהיה זה משגה מצידו. 'אדם לעמל יולד', ו'לפום צערא אגרא'."

אדם המצוי בתנועה של השתלמות לא ידרוש מעצמו דין וחשבון לשאלות כמו 'למה שוב לא הצלחת, למה לא השגת, למה לא הגעת למטרה?' אלא ידון בכובד ראש בשאלות 'למה לא השתדלת להצליח, מה היו מאמציך להשיג את מטרותיך, והאם באמת יגעת כדי להגיע?'

הגימטריה של אותיות אדם היא מ"ה". הגימטריא אינה חשבון סתמי. המילה 'מה' מאפיינת את תכונת חייו של האדם: עליו לשאוף ולשאול, כך שכל תשובה תגרור עימה שאלה חדשה. זוהי שלמות: להשתלם. ישנם 'פרפקציוניסטים' שהינם עייפים ברוח. דורשים הם מעצמם שלמות. שמץ של גאווה יש בדרישה זו, שאינה יודעת להיות שמחה בחלקה יחד עם היותה שואפת ליותר. התשובה היא כוח ההשלמה שברוח האדם. זוהי שלמות, ואף אם הוא עלול לפגום בעברותיו את השלמות - הוא אינו פוגם בזה את ייחודיותו כמי שבכוהו להשתלם. החסר הוא אומנם הפך מהשלם - אבל הוא חלק מהמשתלם, ללא הפוגה וללא הרף יטפס האדם במעלה ההר.

ד. הקבוע והמתחדש

להשתלמות ולהתחדשות של האדם יש חוקים קבועים - חוקי המצוות הנתונים בתורה. מתוך המציאות הקבועה של התורה יוצאת ההתחדשות של התשובה. ה'חי' נובע מתוך ה'קיים', מתוך היסוד הפנימי של הקביעות צומחת המציאות של החיים והתנועה. מבאר זאת רבינו זצ"ל בדבריו על מרן הרב זצ"ל: "התורה והתשובה שתיהן קדמו לעולם... התורה בעצם קביעת ההויה; התשובה - בתכונת התחדשות כוחותיה". התורה והתשובה הן התכלית שלשמה נברא העולם. אמנם יש הבחנה ביניהן: התורה היא התוכן הקבוע של ההויה, בה ברא ד' את העולם ("היה הקב"ה מביט בתורה, ובורא את העולם"²), ועל ידה הוא ממשיך להחיותו בכל עת (בבחינת "החכמה תחיה בעליה"³). התשובה, לעומת זאת, עניינה התחדשות, והיא יוצאת תמיד מתוך המציאות הקבועה של התורה. מגמתה של תנועת התשובה נובעת מתוך התורה. בתורה מובא רצונו

א. התשובה של מרן הרב זצ"ל

העיון במהות התשובה נסמך במידה רבה על ספר 'אורות התשובה' למרן הראי"ה זצ"ל. כשניגשים ללמוד דברים אלו, צריך בעל השמועה לעמוד לנגד עינינו⁴.

רבינו הרצ"ה זצ"ל במאמר 'לאור תשובת הדור'⁵ מתאר את דמותו של אביו מרן הרב זצ"ל: "שליחא דרחמנא, מכריז התשובה הגדול ממקור התורה... שכל ימיו היה עוסק בתשובה... כל ימיו היו פרשת תשובה שלימה, טהורה וקדושה, תשובת תורה, תשובת ישראל. כל שימושו המתמיד... בעשיית התורה והמצוות... - כולו היה מעשה תשובה אחד, ודרישת תשובה אחת, והודעת תשובה אחת".

רבינו זצ"ל מלמד שהתשובה הייתה מרכז החיים של הרב זצ"ל. וליתר דיוק: 'התשובה ממקור התורה', כלומר תנועה של התחדשות פנימית מתמדת, שיחד עם זאת יש לה מגמה, תוכן וסדר.

בהמשך המאמר מביא רבינו את דברי הרב זצ"ל בהקדמה לאורות התשובה: "כל רעיונותי רק בה הם מרוכזים", "הנני מוצא את עצמי לחשוב ולדבר תמיד רק על אודותה". דברי הרב זצ"ל על התשובה אינם רק דעה או הבנה בעניינה, אלא תיאור של בעירת ההתחדשות הקיימת בקרבו. "מוכרח אני לדבר על דבר התשובה", הרב זצ"ל מוכרח מפנימיותו לבטא ולחשוף את מהלך התשובה הנמצא באומה, באנושות ובעולם כולו".

ב. מה עניינה של התשובה?

הרב זצ"ל מדמה את התשובה לשמש⁶. השמש היא מקור האנרגיה והחיים לעולם הגשמי. כפעולת השמש במציאות החומרית, כך פעולת התשובה - מקור החיים לעולמו ולעולמות כולם. התשובה פועלת התפתחות רוחנית מתמדת בעולם. כל המציאות נמצאת בתנועה מתמדת. עם זאת, תנועה זו היא בעלת סדר, כיוון ומגמה, ולא כפי שחשבו היוונים העתיקים שהכל נע ומתחדש באופן סתמי וחסר ייעוד.

בתוך תנועת ההתפתחות הקבועה של המציאות כולה, יש מקום מרכזי לתנועת התשובה של האדם. האדם הבחירי ניחן בכישרון לשוב אל ד', להוסיף לחדש ולקדש את עצמו ואת כל היש עמו. משל לאדם ששט בזרם הנהר בסירת משוטים - הוא מתקדם עם הזרם גם ללא עזרת המשוטים, אך בכוחו להניע את הסירה במהירות, להחיש את תנועתו האישית, ואף לזרז את זרימת המים סביבו. כך זרם התשובה מקדם ומשפר את העולם באופן תמידי, והאדם בבחירתו החופשית יכול להוסיף בזכות תכונת ההתחדשות שלו הופעה אלוקית בקרבו, וממילא גם בעולם כולו.

* על פי דברי הרב יהושע צוקרמן זצ"ל, מעובד מתוך 'לתשובת השנה' בהוצאת חוסן ישועות, מאמר 'דרכה של תשובה'.

לעסוק בלימוד התורה, אחד המרבה ואחד הממעט. במהלך גאולתנו חוזרים אנו לעצמיותנו, ועל כן עלינו לחזור לטבע נפשנו זה של סלידה מן החטא. כל זמן שרואים אנו שיהודים אינם סולדים מכל פגיעה בקודש ומכל סטייה מדרכי הטהרה, אות הוא לנו שעדיין לא חזרנו לטבעיות התכונה המצפונית של עם ישראל.

ז. הופעת קדושת האומה

במאמר 'הדור' מתאר הרב את המתיישבים בארץ ישראל כאנשים ערכיים ובעלי מידות - אך בלי תורה. ותמה כיצד ייתכן מצב כזה. כמענה לתמיהה זו הוא מנתח את נפש דור החלוצים, ומברר שאידיאל תשועת עם ישראל בארצו עוררם למסירות נפש מופלאה, ובאהבתם הגדולה לעם ישראל טעמו והתבססו מעדינות נשמת עם ישראל ומידותיה התרומיות, וזכו במסירותם ובדבוקתם אליה לאישיות ישרה ובריאה, מלאה מוסריות טבעית. למרות זאת, כיוון שהדבר בא ללא לימודה של תורה, השקפתה והדרכתה - אור וחושך שימשו אצלם בערבוביה.

תהליך זה ממשיך בימינו. בעצם קיבוץ הגלויות גוברת הקדושה בעם (בדומה להתכנסות מניין לאמירת דברים שבקדושה) כי הקיבוץ הוא אות לאהבת האומה בלב בניה השבים אליה ולוחמים למענה. אהבת ישראל זאת היא הזדהות, במודע או שלא במודע, עם קדושת האומה. אבל קדושה זו נשארת חבויה כל עוד היא נותרת ללא לימוד תורה. קדושה זו לא מנחה את חיי היום-יום, ולא מופיעה

בשלימות במידות מתוקנות ובמעשים ישרים מרובים, בלי תלמוד תורה בהמון.

"אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד"¹⁰. דווקא מעמד הר סיני, מעמד מתן תורה, הטביע בישראל את הרגישות האצילית, את בושות הפנים¹¹, ואת הנקיטת הפנימית מכל כיעור ורשע פרמיטיבי. רק התורה משמשת תבלין יעיל ליצירות¹². ורק כשכל המכשירים הלאומיים - ובראשם משרד החינוך - יעסקו בקביעות בתלמוד תורה בהמון, יחזור לנו טבע הדקדוק בכל מצוות התורה ודברי חז"ל, עד שנבין שאי אפשר כלל לחיים לאומיים רעננים מבלעדם.

של הבורא בעולמו, ומהלך הופעתו של רצון זה הוא 'מעלה אחר מעלה', לפי יכולת המציאות להכילו. 'תשובה ממקור התורה' היא התחדשות מתמדת של היכולת להופיע את רצונו של הבורא בעולם.

ה. 'האלקים עשה את האדם ישר'

האדם ישר בטבעו. כל תינוק הוא ישר. הגמרא מתארת כיצד העובר יודע את כל התוכנית האלוקית המוטבעת בעומק נשמתו: "ומלמדין אותו את כל התורה כולה... וכיון שבא לאוויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה... ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו... ומה היא השבועה שמשביעין אותו? תהי צדיק ואל תהי רשע... ונשמה שנתן בך טהורה היא. אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הריני נוטלה ממך"¹³.

מכאן יש ללמוד על הישרות הטבעית של כל אדם. כדי שתהא לאדם בחירה חופשית - 'בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה', ומאז האדם צריך להוציא לפועל את ישרותו הפנימית מכוח בחירתו החופשית. בלשונו של שלמה המלך: "אשר עשה האלקים את האדם ישר"¹⁴.

בנפשו של כל אדם טבועה יראת חטא מלעבור על חוקי המוסר, מה שקרוי בפי רבים 'מצפון'. אך לישראל יש מדריגה נוספת: טבע נשמתם המיוחד של ישראל מעורר בהם סלידה טבעית מכל עבירה על רצון ד', כגון: חילול שבת, או אכילת טריפה. טבע זה ניטע בתינוק טרם הופעתו בעולם. אדם אשר נפשו הישרה מנהלת את חייו -תחושת סלידה מן החטא תתעורר בקרבו. עלינו לחזור למצב שבו טבע נפשנו הפנימי הוא שמנהל את חיינו.

ו. השבת הטבע הפנימי - ע"י התורה

הישרות הפנימית בישראל היא טבע פנימי של סלידה מכל מעשה שאינו כפי רצון ד'. כאשר רגישות פנימית זו אובדת יש לשוב ולעוררה. הדרך לעשות זאת היא באמצעות לימוד תורה, ובאומה בכללה - ע"י לימוד תורה ברבים. "אין טבע זה חוזר לישראל כי אם ע"י תלמוד תורה בהמון, תלמוד תורה לגדל תלמידי חכמים, ותלמוד תורה של קביעות עתים לתורה להמון הרחב"¹⁵. על כל המוני בית ישראל

(ח) אבות פרק ה משנה כב.
 (ט) עיין תפארת ישראל פרק ג, וברוש על התורה, שמאריך לבאר שמתו של האדם היא להוציא עצמו מהכוח אל הפועל, כמו האדמה, שממנה לוקח שמו, להוציא מהעולם את קדושתו השמימית של ד' שטרם נתגלתה בעולמו.
 (י) אורות התשובה ה, ו; יד, לו.
 (יא) לנתיבות ישראל שם עמ' מז.
 (יב) בראשית רבה פרשה א, א.
 (יג) קהלת ז, יב.
 (יד) נידה ל, ב.
 (טו) קהלת ז, כט.
 (טז) אורות התשובה ו, ג.
 (יז) אבות ב, ה.
 (יח) נדרים כ, א.
 (יט) קידושין ל, ב.

(א) ע' ירושלמי שבת, פרק א הלכה ב.
 (ב) לנתיבות ישראל ח"א, עמ' מת.
 (ג) חובות הלבבות שער עבודת אלוקים פ"ג יתרון חמישי של הערת השכל: "זכבר נאמר על קצת הפרושים שהיו כל ימיהם בתשובה, מפני שהיו מחדשים בכל יום תשובה, בעבור תוספת הכרתם בגדולת האלוקים בכל יום".
 (ד) בהקדמת רבינו למהדורה השנייה של אורות התשובה הוא כותב: "תדיר היה מעורר ומבקש כמה פעמים, - וביחוד לבני ישיבתו הק - שילמדו את הספר הקדוש הזה, וגם הוא בעצמו היה לומד אותו, וביחוד בימים הקבועים להתעוררות דרישת התשובה לש"ת".
 תלמידו של מרן הרב - הרב משה צבי נריה - בהקדמתו למהדורה השלישית, כתב בשם הרב: "על אורות התשובה עבדתי הרבה. מי שישתכל בו כהוגן ימצא אור על כל מילה ומילה - כך אמר לאחד מתלמידיו. ובמציאות יום-הכפורים, תרצ"ד, שמעתי מפיו הטהור: את אורות התשובה צריכים ללמוד בלי גבול".
 (ה) אורות התשובה ד, א.
 (ו) שם יב, א.
 (ז) איוב ה, ז.

לדרכו החינוכית של הרב צוקרמן זצ"ל

שיחה עם הרב אריה צוקרמן

איתמר ק.

זוכר שכילד - לא זוכר בן כמה - הייתי נכנס לבית הכנסת, ואבא קם, להראות שהוא מכבד (שלא לדבר איך שהיה מכבד אנשים מבוגרים). הייתה אצלו זהירות גדולה - אולי דווקא בגלל העוצמה והדומיננטיות שלו - זהירות מאוד גדולה לא להגיד לילד "אתה תעשה - כי אמרתי לך". זה ברור שהאבא הוא הסמכות - אבל הוא לא יגיד את זה. הוא אמר את האמת. האמת היא כזאת וכזאת - והילד יתחבר אליה. ברור שהילד יתחבר אליה! ברור שיש אמון אני חושב שדרך החינוך הזו משתנה באופן אישי לכל ילד ולכל הורה, לכל מצב רוח. לפעמים צריך להגיב לדברים כשהילד למשל לא שומע בקול אמא וכו'."

תוכל לתת דוגמאות לגישה החינוכית הזו?

"אתן מעט דוגמאות: שנים הלכנו לבית כנסת - עם שקית סוכריות (היה ברור שהולכים עם ממתקים: עוגיות, סוכריות ומה לא). כשהיינו לומדים איתו, כמעט אף פעם הוא לא נתן לנו פרסים (כך לפחות זכור לי). אבל כשהיינו הולכים לבית הכנסת - היו ממתקים והיינו גם משחקים בחוץ. באיזו שנה אמרתי לעצמי: "מה פתאום אני בחוץ?" וככה נכנסתי והתחלתי להתפלל. הכל היה מתוך בחירה חופשית שלי."

"מאיך, סיפור אחר: היינו הולכים לבריכה בחופש. פעם כניסה לבריכה בירושלים לא הייתה

יקרה. היינו נוסעים לבד והיינו צריכים לטפס על הר טרשים. הייתי אולי בן 8-9, והוא היה נותן בנו, הילדים, אמון גדול ביכולותינו. כדי להגיע לשם היינו צריכים לצאת מהבית מוקדם, ב-6 בבוקר. אבא אמר: "טוב אם אתם כבר קמים כל כך מוקדם - צריך ללכת לתפילה. לקום מוקדם אתם קמים? אז צריך ללכת קודם לתפילה."

"אבא היה מקורי. אני חושב שהוא ראה שכך מתאים להתנהג. הוא חינך לרחבות אופקים. הוא היה גם בעל השכלה רחבה, וקרא בספרות העולמית. אני חושב שגם היום אנחנו צריכים להסתכל כך על עצמנו, מתוך המון סבלנות. לאף אחד סביבו לא היו 12 ילדים, ובתוך הסביבה הזו הוא עמל תמיד לייצר אמצעים שהילד יפתח לעולמות ולכיוון חד משמעי של קודש. זה הלימוד שאני מנסה להתמקד בו - יצירתיות וסבלנות, שהילד יגיע מעצמו."

לרגל יום השנה השני להסתלקותו של מו"ר הרב צוקרמן זצ"ל שוחחנו עם בנו הרב אריה צוקרמן על דמותו של הרב.

מה היתה גישתו החינוכית של הרב?

"אני חושב שאפשר ללמוד ממנו מקוריות וגבורה". אומר הרב אריה צוקרמן, "תחומים רבים בחיים דורשים גבורה רבה. כשאדם מתנהג בגבורה הוא מגיע לרמה אחרת. גבורה יכולה להיות גם מקוריות, חשיבה קדימה. החינוך של אבא היה מלא בסובלנות, ולסובלנות צריך המון גבורה."

"הוא מאוד התמקד בהנחלת עצמאות לילד, שהדברים יבואו מתוך הילד עצמו, עם הטפה מינימלית מבחוץ. ייתכן שפה ושם היה אומר לנו מוקדם בבוקר "נטלתם כבר ידיים? אז מהר מהר..." בנעימות כזאת. אבל כדי שנלמד ליטול ידיים הוא הושיב איתנו בנחת, פתח איתנו ספר ולמד איתנו שולחן ערוך. אירוע נחמד כזה, הלכות נטילת ידיים. אנחנו למדנו איתו הכל - וככה העניין בא מאליו. ההמתנה הזאת, באמון שכאשר הילד יתבגר - הוא יגיע, הוא יבין מעצמו."

"הנקודה היא לא 'לעשות שיחות' עם הילד, לא צריך להגיד לו שלא ידליק חשמל בשבת, לא צריך לגעור בו שאסור לערבב בשר בחלב - הילד

לבד ידע מעצמו. הוא רואה היטב מה חשוב מאוד בבית. יכול להיות שפה ושם צריך ללמד אותו וכד' - אבל דרך המלך היא שיפנים את הדברים מעצמו. זה חריף מאד. אולי אפילו קיצוני. היה לו כבוד מאוד מאוד גדול לבחירה החופשית של האדם, של הילד. כל ילד הוא נשמה לעצמה והוא גם צריך להגיע לדברים מתוך בחירה."

"היתה לו אישיות מאד דומיננטית, אבא זה אבא. יש תורה. יש אמת. זה ברור וחד משמעי. אבל יחד עם זה המון הייתה לו סובלנות, סובלנות שיכולה להוציא מחנכים אחרים מדעתם בגלל כל מיני דברים שעשינו. מה לא אומרים לילד, ומה עוד יותר לא אומרים לילד - העניינים האלו דורשים המון שיקול דעת. אל תלמדו ממני ש"הרב צוקרמן לא אמר לילדים שלו מה לעשות". זה ממש לא נכון!"

"אני חושב שגם היה לו חשוב להראות לילד שמכבדים אותו. אני

הודפס בחסות: נקי מ.ש. ניהול החזקת מוסדות ושרותי ניקיון מקצועיים

לפרטים: מתן 050-3346263



מהנהגות הרב צוקרמן

שלום ראפ

קצרה היריעה מלספר את גדולת הרב, מלאך ה' צבקות, שזכינו לראות בדורנו. מעט הנהגות נביא כאן, לשאוב מתוך מעייני הישועה של בחירי צדיקיא. כמעט בלתי אפשרי להעביר בכתב את עצם חווית המפגש עימו. פעולת חייו הייתה אדירה, גם ללא שביטא תוכן כלשהו. ההשפעה הזו, ללא אומר ומילים, נבעה מקדושתו. כח הריכוז שלו בקדושה היה גדול. מעולם לא ראיתי את עיניו משוטטות. לא היה מסתכל סתם כך. לפעמים הלכתי לידו ברחוב זמן מה והוא לא הרגיש בכלום מרוב כח הריכוז שלו.

בחור אחד שהיה רחוק מאוד, וביקש לחיות עם גויה ח"ו, הגיע לרב לשיחה. הרב ביקש שיביא גם את הגויה, ודיבר איתם על גודל מעלת האהבה, ועל כך שהיא אינה יכולה להיות בשלמות בין עמים שונים, ואם הוא יבחר בה - הוא יתנתק מעמו. אותו בחור הבין זאת, והקשר ביניהם ניתק תוך כמה ימים. לימים אמר אותו בחור שאם היה פוגש קדושה כזאת ואור כזה לפני כן - כבר מזמן היו נפרדים.

אצל הרב הכל היה בגבורה גדולה. לא היה מקום לפשרות. כל משימה שניגש אליה ביצע אותה בשלמותה עד תומה. כשהתייעצתי איתו פעם על בחור שהתקשה בעניין מסוים, הגיב: "אין בעולם הזה מקום לחולשה ובכיינות. באנו לעולם הזה להיות גיבורים".

כך היה בכל דבר, אפילו בדברים מעשיים. בזמן הקורונה נאלץ לתקן את המשקפיים לאשתו - ועשה זאת בעצמו, בשלמות ובדיוק, עד שגם בחנות התפעלו מכך.

הרב הרבה להדגיש שכח הבחירה של האדם הוא היסוד לכל. האדם עצמו שותף בבחירתו בתיקון העולם, ומשם מגיעה הגבורה והעוצמה הגדולה. "לאדם צריך להיות אמון בחייו!" שב והדגיש. ובהקשר זה היה מזכיר את הגר"א במשלי (ס"ד, ד) שלכל אדם יש יכולת לזכות לרוח הקודש ולהכיר מתוך עצמו את רצון ה' ממנו, וניתן להגיע לזה בזכות התורה והמצוות, המפתחים באדם יושר לרצון ה'. כשבא אליו אדם להתייעץ היה מנווט את השיחה כך שאם האדם ישמע בעצתו הדבר ינבע מתוך בחירה והזדהות, ולא כציות עיוור. בכלל, היה מבין גדול בנפש האדם, ולכל אחד היה עונה באופן אחר המתאים לו.

הרב לימד שהאמונה בקב"ה, ומתוכה האמון של האדם בכוחו וביכולתו להשתנות בעצמו ואף לתקן את העולם, מתחילה מהאמונה בהורים, שבזכותם הגיע לעולם. מתוך כך צומחת האמונה באביו שבשמים. מי שהקשר שלו להורים פגום - לא יצליח לפתח אמונה עמוקה, ואפילו את הגמרא יתקשה להבין. זה היסוד - הכל מתחיל משם.

מתוך האמונה בהורים מגיעה השייכות לכלל, שהיסוד שלו הוא בניית משפחה. הרב היה רגיל להזכיר שהמצוות הן הטבע הלאומי שלנו. אנחנו מתחברים לצד הלאומי על ידי הקמת בית בישראל, ולכן זו המצווה היחידה שנקראת בלשון קדושה, לשון 'הקדש'. הנישואין באים ממקור קדושה הלאומיות שלנו, והם הכניסה ללאומיות. עיקר גדול אצל הרב היה אהבת ישראל. הוא ביאר שכל עבודתנו בדור הזה צריכה לנבוע מאהבת ישראל. עיקר תפקידו של השירות הצבאי מבחינתו היה מסירות הנפש על עם ישראל, שהיא פסגת האהבה. רק אחרי שאוהבים אפשר להוכיח ולדחוף לתורה, כי הקירוב לתורה נובע מתוך מידת "אוהב את הבריות".

בשנותיו האחרונות היה חוזר פעמים רבות שבעת הזאת עם ישראל מצפה לעליית מדרגה, שבה הקודש הוא זה שינהיג את החיים. הוא תבע שוב ושוב ללמד את עם ישראל שהוא קודש, שמעשיו אלוקיים, והקב"ה שמחיה אותו בכל רגע עובר ומתגלה דרכו. אין אלו עניינים נפרדים. בכלל, כל התבוננותו היתה על הפנים ולא על החוץ. הוא התרחק ממפגש עם הרע, והיה הולך בשבת בדרכים צדדיות כדי לא להיתקל בחילול שבת.

וכך גם ביחס לארץ ישראל. היה לו כרם רימונים בקיבוץ מירב שבו עבד בעצמו כמו בועז, ואמר שהוא מוכן לביאת המשיח שיחלק את הנחלות. הוא הבין ש"נטיעה בארץ ישראל היא בעצם נטיעה בלבבות", ולכן כל כך עזר לחוות להיבנות ולצמות. בארץ ישראל ראה את מקור התפילות של כל יחיד. כשהתבקש להתפלל לרפואה, וב"ה הבעיה נפתרה, אמר שקשה לו לדעת כמה באמת תפילתו הועילה כי באותה העת שהה מחוץ לארץ ישראל.

שנזכה להמשיך לאורו.

בשנותיו האחרונות היה חוזר פעמים רבות שבעת הזאת עם ישראל מצפה לעליית מדרגה, שבה הקודש הוא זה שינהיג את החיים. הוא תבע שוב ושוב ללמד את עם ישראל שהוא קודש, שמעשיו אלוקיים, והקב"ה שמחיה אותו בכל רגע עובר ומתגלה דרכו.

• צופי ישועה קרובה •

הרב חיים טייטלבוים - תנועת ישראל יהודית

להודיע לעם שהוא קודש • ממשנתו של הרב צוקרמן זצ"ל

חכמים שהתגדלותם אינה פוסקת, והם הולכים וגדלים לא רק בנגלה, אלא גם בפנימיות התורה... זהו לימוד הדורש זהירות, והכנה ראויה, שתסגל אליו את המחשבה, כמו החובה למלא את הכרס ש"ס ופוסקים קודם שפונים אליו, אך חובתו בעיקרה סוף סוף ודאי מוטלת עלינו. כך נוסף אור פנימי במציאות הרוחנית" (שם עמ' קכ"ח). כדי ללמד את העם שהוא קודש - יש צורך במי שיודעים ללמד זאת. יש צורך בתלמידי חכמים מלאי קודש. יש צורך בהעמדת ישיבות שעניינן גידול אותם אנשי קודש. התמלאות בש"ס ופוסקים, ומתוך כך גם התמלאות באורה הפנימי של תורה.

"ישועת ישראל צריכה מלכתחילה להופיע דוקא דרך אור פנימי זה, כיון שהוא הביטוי המתאים והישר ביותר של הופעת הנשמה. רוב העם שייך באמת לתורה, לאמונה ולדת. המתנכרים באמת לתורה ולדת הם מיעוט, אלא שיש מהם התופסים מקום בהנהגה. עלינו להעמיד לפיכך תלמידי חכמים, וישיבות המצמיחות תלמידי חכמים כאלו, שיסייעו להוליד הנהגה המכירה את נשמתנו, את תרבותנו וערכינו, ועל ידם יבוע גם כל העם, לפי דרגותיו, במהלך הגאולה" (עמ' קלב).

המגמה היא שינוי כל תפיסות חיינו, של העם כולו, של מערכתיו כולן. לשם כך יש צורך בציבור גדול, גדודים של מאמינים, כולל הנהגה כזו, המסוגלת לשנות את כל ערכי חיינו. כל זה יופיע מתוך אנשי הרוח של האומה, המולידים תודעה של קודש, תלמידי חכמים המלאים ודאות וגבורה של קודש.

ודאי כוונת הרב לתלמידי חכמים שראשם ורובם שקוע בלימוד התורה. ונראה שכוונתו גם כדברי רבו הגדול, הרצ"ה, שכל היוצא מהישיבה יהיה תלמיד חכם - תלמיד חכם בתוך החברה: "יוצאים למרחב תלמיד חכם מלאי תוכן מוסרי, הכרתי ולמדני.. יהודי זה, המגובש בגיבוש ישיבתי, עליו לזכור מי הוא ומה ערכו, עליו להמשיך את אישיותו הישיבתית בתוך החברה, לזכות את הרבים ולקדש את השם... תלמיד חכם שחוזר מהישיבה אל החברה, בין שהוא רב, בין שהוא ראש ישיבה, בין שהוא סוחר, ויחד עם זה גדול בתורה, או כל מיזוג אחר של תורה עם דרך ארץ, הרי הוא מופיע בתוך החברה היהודית בתור תוצרת של הישיבה" (שיחות הרצ"ה ת"ת, 175).

בשלב המעבר שבין בניין החול לבניין הקודש של האומה, מתוך המשבר הגדול של התפוררות בניין החול המנותק מהקודש, יש צורך להודיע לעם שהוא קודש. יש לבנות את הקומה הבאה, בהעמדת תלמידי חכמים, בני תורה בעלי גדלות רוחנית, בעלי כוחות שונים, בתפקידים שונים באומה, המקדשים שם שמיים בכל מרחבי המדינה, מתוך התורה הבעורת בליבם. תלמידי-חכמים רבנים, תלמידי-חכמים מחנכים, תלמידי-חכמים חקלאים, תלמידי-חכמים חיילים, תלמידי-חכמים כלכלנים, תלמידי-חכמים יזמים, תלמידי-חכמים מהנדסים, תלמידי-חכמים משוררים. הופעת הקודש בכל מרחבי החיים של האומה הקדושה.

מהו השלב שבו אנחנו נמצאים בדרכי הגאולה שהחלו להופיע? מה נדרש מאיתנו, הרוצים לפעול עם א-ל, לסייע מלתת, לתת עוז לאלוקים? איפה להשקיע את כוחותינו, מהי התרופה השורשית, שמכוחה נוכל להועיל, אל מול משברי דורנו הנפלא?

במאמר ארוך (נדפס בספר 'אלי תשוב', הוצאת חוסן ישועות, עמ' קל"ח) פורס מו"ר הרב יהושע צוקרמן את משנתו הסדורה בשאלות הללו: "כעת, עם ישראל חוזר אל עצמו, חוזר להבנה שהוא עם, ואוהב את היותו עם, וחוזר לארצו ולריבונותו". שלב ראשון, תחייה של חול, התפתחות של רגשות לאומיים, קיבוץ גלויות, התיישבות, הקמת מדינה, חיזוק וביסוס כלכלה, ביטחון, וכל המערכות הציבוריות הלאומיות של מדינה. תחייה של חול. בונים בחול - ואח"כ מקדישים.

"על כך עלינו להוסיף שלב נוסף של תשובה - להכיר בהיותנו עם של קודש, עם שהקודש הוא עצמיותו. גם אם יש בנו מי שאינם שומרים מצוות, עלינו להכיר שהעם עצמו הוא עם של קודש. מתוך כך גם העומדים בראשו צריכים להיות אנשי קודש. צריך ללמד דבר זה את העם, להביא אותו אל הידיעה שהוא קודש, ושתפקידו להביא לעולם את הקדושה ואת מלכות ה'". השלב הנוכחי דורש בירור עומק של עצמנו, של מהותנו, של נשמתנו. קומת החול הולכת ומתפרקת כהכנה למדרגה חדשה שעניינה להודיע לעצמנו את הקודש, את מגמת חיינו, את תפקידנו, את משימתנו כעם, וגם כיחידים.

ככל שלב מעבר - השלב הזה כואב. מערכות ציבוריות מאבדות כיוון, לא מבינות את תפקידן, ותפיסות זרות משתלטות עליהן; מוטיבציה הולכת וקטנה למסור את הנפש למען המדינה - לשרת בצבא בכלל, ובמקומות מסוכנים בפרט; מערכת המשפט מפסיקה לשרת את העם ועוסקת בלשרת את עצמה ואת תפיסותיה; תוכניות הלימודים ממומנות בידי קרנות זרות בעלות אג'נדות מנוגדות לרוח ישראל, ונתונות להשפעתן העצומה בהיעדר כיוון רוחני-ערכי ברור; צבא לא מסוגל ללחום בסרבנות שמתפתחת בקרב; מערכת ביטחון-פנים לא מוצאת כוחות מוסריים לגדוע עבריינות ופשיעה בחברה הערבית; שלב מעבר כואב.

נדרש מאיתנו להצמיח את הקומה הבאה, המרפאת, המטהרת, שיש בה פיתרון לכל מצוקותינו - להצמיח קודש. הרב עוסק בפיתרון העומק, השורשי, זה שלפני כל החשבונות הפרטיים - העמקת הקודש בקרבנו, העמדת תפיסות של קודש ביחס למדינה כולה, מוטיבציות של קודש, חלומות, שאיפות של קודש. הצמחת אנשי קודש, בעלי כישרונות שונים, מחשבות שונות, שמכוונים כולם לבניין הקודש שבאומה. מים חיים שיפכו מתוך המעיין, בקביעות, תודעה של אומה שמביאה בהכרח לתיקון כל דרכי חיינו. להשקיע את כוחותינו בשורש, יותר מאשר בענפים.

ואם המשימה העיקרית היא לספר לעם שהוא קודש, ברור שצריך לגדל את מי שיהיו מסוגלים לעשות זאת - "התרופה היא לגדל תלמידי

המגמה היא שינוי כל תפיסות חיינו, של העם כולו, של מערכתיו בציבור גדול, גדודים של מאמינים, כולל הנהגה כזו, המסוגלת לשנות את כל ערכי חיינו.

"ויכריזו ברבים את הקריאה הגדולה והנצחית, הכתובה בתפילין דְּמֵרֵי עֲלְמָא: מי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ" (מרוך הרב זצ"ל. מאמרי הראיה עמ' 59)

הצטרפו להפצת העלון מי כעמדך!
בתרומה חודשית קבועה תקבלו חבילת עלונים להפצה באיזורכם
אפשרות לחודש ניסיון בהנחה • ניתן לתרום מכספי מעשר

להצטרפות: mikeamcha.co.il או שלחו סמס: 050-9329091

מי כעמד
• מערך המפיצים •

